

ULUSLARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

Sözcük Sayısı:3972

Arastırma Sorusu: İnci Aralı'ın “Ölü Erkek Kuşlar” adlı yapıtındaki karakterlerin kişilik özellikleri ile yaşadıkları toplum dayatmaları figürlerin ikili ilişkilerini ve evlilik algılarını nasıl şekillendirmiştir?

İÇİNDEKİLER:

1.Giriş.....	1
2.Toplumun Bireylere Empoze Ettiği Kadın ve Erkek Tiplemesi.....	2
3.Toplumdaki Evlilik Anlayışı.....	3
4.İkili Kişilik: Su ve Na.....	5
4.1.Su ve Na'nın Evliliğe Bakış Açıları.....	7
4.2. Su ve Na'nın Suna-Ayhan-Onur İlişkisinin Şekillenmesine Etkisi...	9
4.3. Adam ve Suna Evliliği.....	11
4.4.Suna ve Ayhan Evliliği.....	13
Sonuç.....	17
Kaynakça.....	19

1.GİRİŞ:

İnci Aral'ın "Ölü Erkek Kuşlar" adlı yapıtında aidiyetsizlik ve yabancılaşma duygusuyla bütünleştirilmiş Suna adlı odak figürün çeşitli nedenlerle ortaya çıkan zıt karakterleri arasında yaşadığı gelgitlerin evlilik hayatı ve ikili ilişkilerini nasıl şekillendirdiği konu alınmıştır. Yapıttaki, toplumsal aidiyetsizlik, bireyin kendisine yabancılaşması, toplumda yaratılmış olan kadın-erkek rolleri, mutlak mutluluk arayışı, içsel bütünlük yoksunluğu gibi temaların hepsi, bu tezin konusu olan karakterlerin evliliğe karşı bakış açıları ve evlilik dışında yaşadıkları ilişkilerin temelini oluşturmaktadır.

Yapıttaki evlilik olgusu, figürlerin yaşadığı olaylar ile kişiliklerinin zaman içinde oturmasıyla dinamik bir yapı kazanmıştır. Suna'nın, Ayhan'la tanışmadan önce toplumun dayatmış olduğu tipik kadın rolünü üstlenmesi nedeniyle benimsemiş olduğu evlilik anlayışı, Ayhan'la yapmış olduğu evlilikle beraber büyük bir değişim göstermiştir. Her koşulda evliliğe ve kocasına bağlı, hizmet odaklı kadın anlayışından kurtulup Ayhan'ın da düşüncelerine ayak uydurmaya başlamasıyla bağımsız bir kadın olmanın getirdiği özgürlük duygusuyla, toplumun dayatmış olduğu geleneksel evlilik anlayışından uzaklaşmaya başlamıştır.

Suna'nın geçirmiş olduğu bu değişimler nedeniyle zamanla, Ayhan'ın evliliklerinden beklentisi farklı bir boyut kazanmış, böylece Suna bir kaçış yolu aramış ve bu arayış onu Onur'a götürmüştür. Adam'la yaptığı evlilikteki aidiyetsizlik ve kısıtlanmışlık duygusunu, Ayhan'la olan evliliklerinde de yaşamaya başlaması bütün dengelerin değişmesine neden olmuş ve Suna kendisini tekrar etmek istemediğini fark etmiştir. Fakat Suna'nın Onur'la olan ilişkilerinde içsel bütünlüğü ve saf mutluluğu, gerek Onur'un yaratmış olduğu sorunlar gerekse de kendi içinde yaşamış olduğu çatışmalar nedeniyle yakalayamamış olmasıyla yine mutsuz, doyumsuz bir yapıya bürünmüş, bu kez de, Onur'dan kaçma, uzaklaşma sürecine girmiştir.

Suna'nın ilişkilerinin sürekli başarısızlık ve mutsuzluk ile sonlanmasında karakterindeki ikili yanın ve geçmişinden kurtulamamasının etkisi büyüktür. Su kimliği, toplumun dayatmalarını hiç sorgulamadan kabul eden, uysal, evliliğe ve kocasına koşulsuz bir şekilde bağlı tarafını simgelerken; Na kimliği kendisinin doğru bulmadığı her türlü dayatmaya karşı çıkan, genel evlilik anlayışını değiştirmeye çalışan, bir yere bağlılığı ve düzeni sevmeyen yanını simgelemektedir. Bu ikili kimlik, yapıt boyunca kimi yerlerde salt bir gerçekliğe bürünerek Suna'nın verdiği kararların kontrolünde büyük rol oynamıştır.

2. Toplumun Bireylere Empoze Ettiği Kadın ve Erkek Tiplemesi

Toplumda bireylere yüklenmiş bazı kimlikler ve görevler bulunmaktadır. Bu gizli baskıcı yapı ataerkil algıyı güçlendirirken, kadın -erkek arasındaki değer farkını belirginleştirmekte ve kadınları ikinci plana itmektedir. Bu geleneksel anlayışa göre kadın, erkeğe hizmet etmek için var olan, aciz görülen, özgürlüğü kısıtlanmış, kocasına hesap vermek ve ona bağlı bir şekilde yaşamaya zorunlu bir figür haline getirilmiştir:

“ Elbette gene hesap vereceğim; bir kilo peynir, yarım kilo kıyma ve... çekinerek, bir çorap aldım, diyeceğim ve o da, daha geçen ay çorap aldın ya be, demez olmuş olacak...”(Aral, 66)

Suna'nın ilk evlilik deneyimi ve ona biçilmiş rolle bir bakıma “görev aldığı” Adam'la evliliğinde almış olduğu sorumluluklar, Adam'ın beklentileri; aile durumunun dayatmacı yapısı altında “kadının” konumunu açıkça ortaya koymaktadır. Odak figür yoluyla, Aral, kadının özellikle çocuk sahibi olduktan sonra özgür olmadığını, çocuğuna bağlı yaşaması gerektiği için hayatının artık kendisine ait olmadığını mesajını vermektedir:

“ Derken yaşamınızda yeni bir yüz. Bundan böyle elinizi kolunuzu daha bir bağlayacak, sizi bir daha hiçbir zaman gençliğin parlak özgürlük dönemine geri döndürmeyecek olan yeni bir canlı. Yaşamınız bütünüyle size ait değil artık, kesinlikle olmayacak.”(Aral, 63)

Toplumda kadın adına yapılan bu genellemelerin dışında, ideal bir erkeğin de nasıl olması gerektiği hakkında yargılar söz konusudur. Erkek, mutlak gücün ve otoritenin temsilcisi, her şey üzerinde hak sahibi konumuna getirilmiştir.

Kadın ve erkek için oluşturulan bu kimliklerin, figürlerin kişilik özelliklerinin şekillenmesinde büyük etkisi vardır. Çocukluk yıllarını yengesinin yanında geçirmek zorunda kalan ve yengesi tarafından toplumun idealize ettiği bir genç kıza dönüşebilmesi için sürekli baskı altına alınan, gerektiğinde şiddet gören Suna, Türk toplumunda “kız çocuğu” ve “kadın” üzerine idealize edilmiş algının bir örneği durumundadır:

“O pis kamyona tırmandığını görmeyim bir daha! Hiç utanman yok mu senin, kıcın başın görünüyor onun tepesinde gezinirken. Nerede senin elişin, hani nerede?”(Aral, 76)

Onur ise, küçükken kendisine empoze edilen “erkekler ağlamaz” algısı yüzünden, ağlamayı kendisini zayıf gösterdiği düşüncesiyle yasak saymış, özellikle ağlayan kadınlardan nefret eder olmuştur. Bu yapıya bürünebilmek, toplum tarafından kabul görebilmek için duygusuz görünmeye çalışarak kendisini katılaştırmıştır:

“Gene de fazladan bir pipisi olmakla kendisine yüklenen erkekliğin gerekleri arasında bağ kurmakta zorlanıyordu. Ağlama isteğini bastıramadığında, ninesi babasının altları kabaralı eski asker postalıyla ağzına vurmak için arkasından koşuyordu.”(Aral, 132)

3.Toplumdaki Evlilik Anlayışı

Yapıtta, toplumda yaratılan evlilik anlayışının temelini kadın ve erkek arasındaki değer farkları, kısacası ataerkil yapı oluşturmaktadır. Evlilik kararı tamamen erkeğe bırakılmış bir hak konumundadır. Erkek istediğinde kadını kendisine alabilir ama kadının hiçbir söz hakkı yoktur. Erkeğin yüceleştirildiği bu yapıda, kadın, çocuğa bakan, yemek yapan, kocasının hizmetini gören bir meta halini almıştır:

“Kadın alınır ya da alınmaz, istenir ya da istenmez bir maldır yani, diyor Na. Böyle bir bağlantıyı onun istemiyor olması düşünülemez bile...Alışılmış biçimiyle evlilik kararı erkeğe bırakılmış bir haktır. O ister, o alır.”(Aral, 231)

Adamın karısını dövmesi, hatta uç noktada onu öldürmesinin- ki bu “namus cinayetidir” -toplum tarafından normal karşılanan bir durum haline gelmesi evlilik kurumunun yozlaşmasına neden olmaktadır:

“Polis kutsal aile yuvasına karışmıyor, kutsallığı bozulmasın diye. Koca kutsal kurumun başkanıdır; döver de, sever de, öldürür de.”(Aral, 347)

Namus algısı ve bekâret sorunsalı nedeniyle, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşanması toplumda hoş karşılanmamakta, bir utanç kaynağı olarak görülmekte, bunun sonucunda kişiler birbirlerini yeterince tanımadan toplumun baskısıyla evliliğe yönlendirilmektedirler. Ayhan da ilk evliliğini bu nedenlerle gerçekleştirmiş fakat bir süre sonra evlilikten beklentileriyle uyuşmayan, onun ne zihinsel ne de fiziksel yönden doyurabilen karısından boşanmıştır:

“Selamlaşmaya, konuşmaya ve daha ben nasıl olduğunu anlayamadan yoğun bir biçimde sevişmeye başladık. Bizim biraz da ilk merak, ilk heyecan olan duygusal yaklaşımımızı çevremiz evliliğe zorladı.”(Aral, 82)

Toplumun erkek ve kadına ahlaki anlamda dayattığı bazı görevler bu romanda, Suna ve Onur’un ilişkisinin boyutlarını belirlemektedir. Bu ilişkide itici güç Suna’nın yaklaşımlarıdır. Suna, Onur’a ona ne kadar zaman ayırabileceğini sorduğunda, ilişkiyi açmak istediğinde Onur toplumun bu olayı hoş karşılamayacağı, Suna’nın cesur tavırlarının uç yaklaşımlar olduğu düşüncesini savunmaktadır. Ona ve birçoğuna göre, bir erkeğin karısını aldatması “kişisel seçim” ken, bir kadının kocasını aldatması kınanacak bir olaydır:

“Neden benim için hoş olmuyor, kadın olduğum için mi?..

Peki ya senin açından? Seni kimse kınamaz değil mi? Erkeksin çünkü. Doğaldır böyle şeyler erkekler için.” (Aral, 255)

Toplum tarafından olması gereken kişi ve yaşaması gereken ilişkiler konusunda kendisini baskı altında hisseden odak figür, Onur ve Ayhan ile yaşadığı başarısız ilişkilerde ilk önce suçlunun sadece kendisi olduğunu düşünürken, aslında hatanın toplumda, toplumun beklentileri ve kurallarında olduğu gerçeğini kavramaktadır. Toplumun yarattığı baskı, tabular; Suna, Ayhan ve Onur’un ilişkilerinin şekillendirmekte ve hayatlarını değiştirmektedir:

“Suçlu olan biz değiliz. Hiçbirimiz değiliz. Kötülük, kuralların, yarguların, öngörmelerin içinde barındırdığı şiddet ve katılıkta. Bizim ilişkilerimiz gizli, göze görünmez bir baskıyla biçimleniyor.”(Aral,340)

4.İkili Kişilik: Su ve Na

Odak figür Suna, Su ve Na olmak üzere birbirine zıt iki karakterin sentezinden oluşturmaktadır. Su tarafı, geleneksel, uysal tarafını oluştururken; Na tarafı ise toplumun dayatmalarına karşı çıkan, düzen karşıtı yanını temsil etmektedir:

“Peki neydim, kimdim ben? Çok yürekli görünürken bu kadar korkak; böylesine evcilken bir o kadar serseri; uysal ve sessiz sanılırken cadı gibi inatçı ...”(Aral, 56-57)

Yapıt boyunca kimi zaman bu ikili kişiliğin birbirinden tamamen ayrılıp somutlaştığı, bağımsız bireyler gibi davranarak Suna’nın kararlarını büyük ölçüde etkilediği görülmektedir. Odak figürün kişiliğindeki bu ayrımın temeli geçmişinde yaşadığı ve kendisi üzerinde iz bırakan olaylardan kaynaklanmaktadır. Annesinin ölümüyle birlikte ilk

defa gerçeklik halini alan Su ve Na ileriki zamanlarda yaşadığı olaylarla belirginleşecektir:

“Tam ortadan ikiye bölünüyorum. Kolumdan çekip, gidelim buradan, diyor öteki yanım. Hayır, diyorum, hayır, annemi istiyorum ben. Annen öldü aptal, diyor Na.”(Aral, 75)

Annesinin ölümünden sonra yengesinin yanında yaşamaya başladığında iki karakter büyük ölçüde şekillenmeye başlamaktadır. Yengesinin dayatmaları yüzünden bir yandan hanım hanımcık yanını korkuyla var etmeye çalışırken, bir yandan da yengesi gibilere karşı savunma mekanizması olarak Na yanı belirginleşmektedir. Kendisinden “biz” diye bahsetmesi de içinde barındırdığı ikili kişiliği göstermektedir:

“Na ustalıkla sürüyor onu, yengemi dişleri gıcırdatırken bıraktık pencerede. Umursamadık. Dümdüz gidiyoruz... Bir gün benim de bir evim olacak. Tül perdelerim, koltuklarım, tencerelerim olacak... beni çok seven, hiç bırakmayacak bir kocam olacak...”(Aral, 77)

Suna, yapıtın ilerleyen bölümlerinde ilişkilerinde duyumsadığı tükenmişlik duygusuyla beraber kimlik sorgulayışı içine girmekte ve çoğu zaman kendisine “ben kimim?” sorusunu yöneltmektedir. Bir yandan ağırbaşlı yanını, bir yandan da Onur’la yaşamaya başladığı ilişkiyle beraber bağışlanması güç bir serüvene atılan, kendi kurduğu düzeni bozan ve kolayca ayartılan yanını görmektedir.

Suna, yapıt boyunca toplumdaki tabuları ve kabullenişleri yıkabilmek için Na kimliğine güvenmektedir. Fakat ilişkilerinde deneyimlediği aidiyetsizlik ve yabancılaşma duygusu, Su kimliğinin kontrolünde bir düzen arayışı içine girmesine neden olmaktadır. Bir türlü aradığı içsel bütünlüğü yakalayamaması nedeniyle kendisini kısır bir döngü içinde bulmaktadır.

4.1.Su ve Na'nın Evliliğe Bakış Açıları

Odak figürün, Su ve Na kimliğinin arasındaki farklılıklar, evlilik anlayışındaki değişik bakış açılarına sahip eylemleri beraberinde getirir. Su'ya göre evlilik iyi bir düzen kurmanın ön koşulu, iki insanı birbirine bağlayan, güven veren, toplumun kurallarına ayak uydurmak için gerekli bir olgudur. Su'nun evlilik anlayışı bu yüzden toplumdaki geleneksel evlilik anlayışıyla benzerlik göstermektedir.

“Toplumun genel geçer kurallarına uymak rahat etmemizi sağlar, diyor Su. Gündelik yaşamda birçok güçlükle karşılaşabiliriz çünkü.”(Aral, 231)

Su kimliğinin aşka bakış açısı da evlilik algısıyla paralellik göstermektedir. Evlilikte olduğu gibi birbirlerine âşık olan iki insan birbirini tamamlayan iki yarım konumundadırlar. Su, aşkı da kendinden tavizler vermek, karşısındaki insanla bir olmak boyutunda algılamaktadır. Bu anlayış, Suna'nın ilişkilerinde tükenmişlik ve bıkkınlık duygusunu yaşamasındaki önemli sebeplerdendir. Su bir bakıma ilişkilerinde kendi benliğinden vazgeçip karşısındaki insanın yönlendirmeleriyle yeni bir kimlik kazanmaktadır:

“Bu süreçte birlikte yaşadığımız insan onlardan biri olmanızı, hep birlikte aynı suda akmanızı önkoşul olarak dayatıyorsa bırakırsınız kendinizi. Aşk teslim olmaktır çünkü. Onu istiyorsanız o olmaktır.” (Aral, 104-105)

Su'nun aksine, Na evliliği bir tutsaklık ve tükenmişlik olarak görmektedir. Bunda özellikle yaptığı yanlış evliliklerden aldığı yaraların etkisi vardır. Adam'la yaptığı evlilikte, sürekli aciz görülmesi, “hizmet” adına kullanıldığını hissetmesi ve kendi zevklerinden ve isteklerinden vazgeçirilmeye zorlanması, Su kimliğinin benimsediği evlilik anlayışına karşı çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de Na'nın evliliğe bakışı toplumun genel algısıyla çatışır:

“Evliliği birlikteliğin rahatlığı, ortak yaşamın toplumca benimsenmiş saygınlığı ve minnet borcu gibi nedenlerle sürdürmeye karşı oldum hep...”(Aral, 35)

Su, Ayhan’la evlenmeyi yeni bir düzen kurmak istediği için kabul etmesinin aksine Na, Ayhan’la toplumdaki evlilik algısını değiştirebilmek için kabul etmektedir. Ona göre, evlilik insanın kendi benliğinden vazgeçmesi, yaşama hakkının ve bağımsızlığının elinden alınması anlamlarını taşıdığı için korkulacak bir olaydır.

“Ne zamandan beri, yaşamımın, özgürlüğümün önündeki tek engel gibi görünüyor bana Ayhan?”(Aral, 349)

Na, aynı zamanda insanların tek eşli olması gerektiği düşüncesine de karşı çıkmaktadır. Bu yüzden insanların eşyaları, evleri, çocukları bahane ederek düzen adı altındaki esarete boyun eğmelerini anlamsız bulmaktadır:

“Neden beş-on-yüz kişiyi de sevmeyeyim? Neden Ayhan da bir başkasını ve daha başkalarını da sevmesin? Neden insanları kurulu düzenler içine hapsedip sevmeye özgürlüklerini ellerini alıyorlar?”(Aral, 221)

Evlilik gibi Na’nın aşka bakış açısı da Su’nun aşka bakışından tamamen farklıdır. Na’ya göre aşk, insanların sıkıcı hayatlarından kurtulmak ve sevmeye değer olduklarını düşünüp kendilerini mutlu hissetmeleri için kendilerinin uydurdukları bir yanılsamadır:

“Sıkılıyoruz elbette ve sıkıldığımızda biri çıkıp bizi tutkuyla sevsin ve sevmeye değer olmak düşüncesi yüzünden ayrıcalık kazanalım istiyoruz.”(Aral, 246)

Yapıt boyunca odak figür, yaşadığı değişimler ve olaylara bakış açısı nedeniyle kimi yerlerde Na kimliğine kimi yerlerde de Su kimliğine bürünmektedir. Karakterler arasındaki geçişin belirgin olarak görüldüğü yerlerden birisi de Suna ve Ayhan’ın yaptığı sözleşmenin öncesi ve sonrasıdır. Sözleşmeden önce, Su olarak evinin kadını rolünü

üstlenmiş olsa bile, Ayhan'ın hazırladığı sözleşmeyle evliliklerine karşı ilk güven kaybını yaşayarak Na olarak hareket etmeye başlamıştır. Ayhan'ın evlilik anlayışının yavaş yavaş değişmeye başlaması, beklentilerinin azalması ya da özensizleşmesi, onları aynı evde iki yabancı olarak yaşamaya iter:

“Bu koşullara ‘koşulmak’ onur kırıcı olsa da en katı biçimde uygulayarak üstesinden gelmek zor değil, diyor Na. Sana öğretilenleri, olması gerektiği için öyle olman gerektiğini söyledikleri her şeyi unutmalısın artık Su, doğru değil bunlar çünkü. ‘Erkek ailenin başkanıdır, kadın onun en yakın yardımcısı ve danışmanıdır’ diye belletiler sana, ama yanlış. Kadın ve erkek aynı evde yaşayan iki pansiyonerdir.”(Aral, 103)

4.2. Su ve Na'nın Suna-Ayhan-Onur İlişkisinin Şekillenmesine Etkisi

Odak figürün, Su ve Na kimliği iki ayrı birey gibi davrandıkları için aslında ikisi de farklı adamları sevmektedirler. İhtiyaçlarını karşılayabilecek adamlar farklı olduğu için, yapıtın ana sorunsalı haline gelen aşk ve evlilik çatışması ön plana çıkmaktadır. Su, kendisine güven veren, zamanla da geleneksel evlilik algısını benimsemeye başlayan Ayhan'ı severken; Na, Ayhan'ın kıskançlıkları, düzenli hayata alışamayışı ve Ayhan'ın değişimiyle kendini kısıtlanmış hissettiği için, kurtuluş yolu olarak algıladığı Onur'u sevmektedir. Na, evli olmasına rağmen Onur'la böyle bir sevgi yaşamaya hakkı olduğunu düşündüğü için Ayhan'ın yıpranmasına ve hissettiği çaresizlikle hırçınlaşmasına neden olmaktadır. Ayhan'ın gösterdiği tepkiler yüzünden de kendi duygu durumundaki değişimleri ve yaşadığı uç düzeydeki ikilemleri Onur'la olan ilişkisine yansıtmaktadır:

“Bir yanımla böyle bir sevgiyi yaşamaya hakkım olduğunu düşünüyorum ama bu benim boyun eğmez yanım ve acı getiriyor bana yalnızca. Belki de bu acı içinde anlam kazanıyor yaşadığım her şey, o zaman ben, ben oluyorum gerçekten.”(Aral, 245)

Odak figür sürekli Ayhan'la ve Onur'la kavga etmesine rağmen ikisinden de vazgeçememektedir. İkisini de sevmesinin yanı sıra, onlardan vazgeçememesinin nedeni Ayhan'ın Su, Onur'un ise Na tarafının yansıması olmasıdır. İkisinden birinden ayrılması demek aslında kendi benliğinin bir parçasından vazgeçmesi anlamını taşımaktadır. Bu yüzden ne zaman kendisini Onur'a teslim edecekse Ayhan içinde sızlamaya başlayan bir yara gibi kendini hatırlatmaktadır Na'ya. Aynı zamanda ne zaman Onur'dan vazgeçmeye çalışsa en sonunda kendisini yine onun yanında bulmakta, onsuz ölüymüş gibi hissetmektedir:

“Beni ona çeken büyüünün yazlık düşünce ve isteklerimle hiçbir bağlantısının olmadığını anlardım birden. Onsuz ölüydüm.” (Aral, 290)

Kendi karakterinin bir yansıması olarak yaşadığı bu ikilemler yüzünden de kendisini sürekli bir kısır döngü içinde bulmaktadır. Odak figür, Ayhan'a karşı özgürlüğünü savunurken iki erkeğin egemenliği altına girmektedir. Duyduğu pişmanlık ve yaşadığı gelgitler içinde özgür olduğunu kendisine ispatlamak için çareyi Onur'da aramaktadır. Fakat Onur'a kendisini sonsuz derecede sunduğu için hissettiği pişmanlıktan kaçarak Ayhan'a sığınmaktadır. Bunlar sonucunda, yapıt boyunca sıklıkla darmadağın ve tükenmiş bir halde olduğunu dile getirmektedir:

“Onur'u tutkuyla severken görünürde Ayhan'a başkaldırdım. Oysa Onur'a olan zayıflığım beni Ayhan'a karşı da güçsüz düşürdü. Yaşadığım ikilem ve suçluluktan duyduğum acı ve aşağılanmayla özgürlüğümü kendime yeniden kanıtlamayı umarak Onur'a koştum durdum.” (Aral, 378)

Suna'nın ikili kişiliğinin sonucu olarak hem Ayhan'la hem de Onur'la olan ilişkisi zaman zaman darbe almaktadır. Bunun belirgin örneklerinden bir tanesi sembollerin kullanıldığı Suna'nın rüyası üzerinden verilmektedir. Paslı, kilitli demir kapı Suna'nın

uzun zamandır yüzleşmekten korktuğu korkularının esiri olduğunu göstermektedir. Kilit, Ayhan'ın üzerinde kurduğu baskıdan dolayı ona tutsak oluşunun sembolüdür. Ayhan'dan kaçış, yani özgürlük arayışı kuş motifiyle sembolize edilen Onur tarafından işlenmektedir. Kuşun sürekli aynaya çarpması, gerçekleri görme çabasını ve gerçeklerin acı ve ölümü getirdiğini ifade etmektedir. Bu sonuca, Suna ile olan ilişkisinde gerçekçi taraf olması, Suna'nın ne kadar çabalarsa çabalasın Ayhan'ı terk edemeyecek olduğunu düşünmesi ve birlikte olsalar bile toplumun bunu hoş karşılamayacağını bilincinde olması olguları üzerinden varılmaktadır:

“...Küçük demir bir kapı var yalnızca ve kapıda kocaman paslı bir kilit asılı. İri, kara bir kuş başımın üzerinde çılgın gibi dönerek uçuyor... Kuş her dönüşünde aynaya çarpıyor ve yaralanıyor... Kuşun yüzü Onur'un yüzü. Donakalıyorum.” (Aral, 334)

Yapıtın çeşitli bölümlerinde figürlerin duygu durumlarının verilmesi için kuş motifi kullanılmaktadır. Kuşların yüreklerinin olduğu yerde kapkara delikler ve kan lekelerinin olması kimlik çatışmaları, ilişkilerinde beklentilerin karşılanamamış olmasından kaynaklı yaşadıkları hayal kırıklıkları, duygusal bunalımlar nedeniyle almış oldukları yaraları temsil etmektedir:

“Kanatları kırık, gagaları düşmüş o zavallı yaratıkların... Yüreklerinin olduğu yerdeki kocaman kapkara delikler ve korkunç kan lekelerine bakıp ne olduğunu anlamaya çalışacaklar yalnızca.” (Aral, 388)

4.3. Adam ve Suna Evliliği

Adam yapıtta toplumdaki geleneksel ve bağnaz yapıyı simgeleyen bir figür konumundadır. Evlilikten önce cinsel ilişkiyi bir tabu olarak gören figür, Suna'yla cinsel ilişkileri sırasında onu aşağılamakta ve ona sanki bir suçluymuş gibi davranmaktadır:

Geleneksel yapıdaki görücü usulü evlilik anlayışının aksine Suna ve Adam kimseye haber vermeden evlilik kararı almışlardır. Evlenmeden önce yazdıkları mektuplarda Su, kendisinin Adam'a layık olduğunu, sevgisini hak ettiğini kanıtlamak için ideal kadın rolünü üstlenmiş olduğunu göstermeye çalışmaktadır:

“Hiçbir şeyi gizlemeden yazmıştı. Nasıl kapalı ve hanım hanımcık, tam Adam'ın istediği gibi, onun sevgisine değer bir yaşam sürdüğünü görsün, anlasın diye.” (Aral,60)

Suna ve Adam'ın ilişkilerine ilk darbe, Suna'nın Adam'ın bu mektuplara kendisinden daha çok değer verdiğini anlamasıyla gelmektedir. Adam, kendisini sevmeye değer bulmadığı, varlığını hiçlikle özdeştiirdiği için, mektuplar bir süre sonra, onu hayata bağlama görevini üstlenmektedirler.

Evliliklerinin ilk yıllarında mutlu olmalarına karşı, zamanla her şeyin sıradanlaşmaya başlamasıyla, ilişkileri farklı bir boyut kazanmaktadır. Su, bir düzen tutturduğu için mutlu bir yaşamlarının olduğunu düşünürken, Na köşeye kısıtılmış gibi hissetmesine neden olan bu düzen içinde sıkılmaktadır. Bu yüzden, bir süre sonra Na nedeniyle, Suna, evliliklerinden ne beklediğini sorgulamaya başlamaktadır:

“Peki ama ne olacak bundan sonra, diye soruyor Na kendisine yeniden. Buradan nereye gidebiliriz? Yürünecek bir yolumuz var mı? Dünya bu kadar mı?” (Aral, 64)

Suna, Na'nın bu kısıtılmışlıktan kurtulmak istemesi ve Su'nun da yeni düzen kurmaya açık olması nedeniyle, çocuğunu da arkasında bırakarak Adam'ı terk eder. Suna'nın ilk başta bu birlikteliği istemesinin sebebi, uzun yıllar boyunca hissettiği yalnızlıktır. Ebeveynlerinin ölümü nedeniyle özlemini duyduğu huzurlu yuva anlayışını kendi evliliğinde sağlamak istemesidir. Bunları elde edememesini yanı sıra, evliliğinde kendisine yüklenen geleneksel kadın rolüyle birlikte kendi arzularından vazgeçmeye başlamasıyla hissettikleri; aidiyetsizlik ve mutsuzluk olmuştur:

“Bu tutsaklığı Su istedi daha çok. Niye istedi bilmiyorum. Adam’ı ne kadar severse sevsin daha mantıklı olabilirdi. Onun sorunu yalnızlığı belki de. Kendini bildi bileli, sıcak, kalabalık bir aile çevresi özlediğini biliyorum çünkü.” (Aral, 68)

4.4.Suna ve Ayhan Evliliği

Yapıtın kurgusunun şekillenmesinde Ayhan ve Suna’nın ilişkisinin rolü büyüktür. İlişkilerindeki beklentileri sürekli değişkenlik göstermektedir. Ayhan, ilk önce kadın ve erkeğin eşit olması, evliliklerinin ömür boyu zorunluluk yaratacak bir ilişki olmaması, birlikteliklerinin diğer insanın sahibi olmak anlamını taşımaması gerektiğini savunmaktadır.

Fakat ilişkilerinin başlangıcında Su kimliğinin denetimi altında olan Suna için, Ayhan’ın bu algısı ona garip gelmektedir. Ayhan onun düşüncelerini kendisi üzerinde ömür boyu hak sahibi olmak boyutunda algılamakta ve Suna’yı eleştirmektedir. Bu bakımdan Ayhan’ın evliliğe bakış açısı toplumdaki algıyla çatışmaktadır.

Evliliklerinin ilerleyen yıllarında da görüldüğü üzere, Ayhan evlilikleri boyunca Suna’yı kendi kafasında yarattığı ideal kadına uydurmaya çalışmaktadır. Bu yüzden ne zaman düşünceleri değişse, Suna’nın olmasını istediği kadın tiplmesi de değişiklik göstermektedir. Bu nedenle Ayhan’ın aslında Suna’yı değil, kendi yaratmış olduğu “kusursuz kadını” sevdiği anlaşılmaktadır:

“Beni çağırdığında gelip seni aldım, değişeceğini umuyordum çünkü. Ama sen kendi açmazlarınla beni de hasta ediyorsun...”

Durmadan değişmeye çalışmaktan bıktım usandım artık Ayhan. Ya beni olduğum gibi kabul et, ya da bırak gideyim.” (Aral, 276)

Ayhan'ın, Suna'da değiştirmeye çalıştığı özelliklerinden birisi de onun kıskançlığıdır. Bu kıskançlığının nedeni Suna'nın Adam'ın onun çirkin bulmasıyla beraber kendisini küçümsemeye başlaması, bu yüzden de Ayhan'ı kaybetme korkusunun etkisi altında olmasıdır. Ayhan bu durumu ilkel ve gereksiz olarak yorumlamakta, tek sahibinin o olmadığını belirtmektedir:

“Ayhan’la ilk yıllarımız çok zorlu idi, diyorum. Birbirimizi sahip olma duygusundan arınarak sevebilmeyi denedik. Kolay olmadı. Önceleri çok kıskanıyordum onu.” (Aral, 186)

Yapıtta ikili arasında yapılan sözleşme, Ayhan'ın bu eğiliminin en büyük kanıtı niteliğindedir. Sözleşme odak figür ve Ayhan'ın evliliklerinin dönüm noktasıdır çünkü Suna Ayhan'ın evliliklerinin devamı için şart koştuğu maddelerle Su kimliğini bastırıp Na kimliğinin ön plana çıkarmaktadır. Sözleşme aynı zamanda evlilikte Ayhan'ın mantığı, Suna'nın ise duyguları doğrultusunda hareket ettiğinin bir göstergesidir:

“Yalvarma, diyor Na. Ağlama ve yemin etme. Kapılarını kapat. Öyle sıkı kapat ki bir daha kimse, hiçbir zaman senin o zedelenmiş yalnızlığına adım atamasın. Onu onar ve koru, çünkü o sensin ve aynı zamanda benim.” (Aral, 104)

Suna değişimiyle beraber ilk defa evliliğini sorgulamaya başlamaktadır. Toplumsal dayatmaların doğru olmama ihtimalinin olduğunu, koşullanmış olsa bile Ayhan'a uyabileceği anlayışını ortaya çıkarmaktadır.

Suna'nın, Adam'dan sonra Ayhan'la evlenmesi, evlilikte farklı şeyler aradığının göstergesidir. Adamın aksine, Ayhan eşi görülmemiş bir algıya sahip olsa da Suna her seferinde kendisini yalnızlık içinde bulmaktadır. Farklı bir evlilik aramasını nedeni, öncekinde yaşadığı aidiyetsizlik duygusundan, toplumun dayatmalarından uzaklaşmak ve kendi isteklerine uygun bir hayata sahip olabilmektir.

“Yaşamın en temel gerçeğinin yalnızlık olduğunu kavriyorum. İnsan bu temel üzerinde yükseliyor.” (Aral, 104)

Suna'nın kişisel gelişiminde ve Ayhan'la olan evliliğinin şekillenmesinde yengesinin ve Adam'ın etkisi büyüktür; bu nedenle de yapıtta geçmişin şimdiki zaman üzerindeki etkisi işlenmektedir. Bilinç akışı ve geriye dönüş tekniklerinin yapıtta sıkça kullanılması, geçmiş ve şimdiki zamanın birbiriyle bağlantılı olduğunu göstermek içindir. Her figürün karakterinin şekillenmesinde geçmişte yaşamış olduğu olaylar ve almış oldukları darbeler etkilidir. Yapıtta, odak figürün zaman kavramının olmadığından bahsetmesi nedeniyle her şeyin bir bütünün ayrılmaz parçası olduğu, iç içe geçtiği ve ayrı bir şekilde incelenemediği anlaşılmaktadır.

Bununla beraber, Suna'nın, Ayhan'la yaptığı sözleşmeden sonra özgür olmanın ne demek olduğunu anlaması, artık bağımsız bir kadın olduğunu kavraması, Ayhan'ı kocası gibi değil, dostu olarak görmeye başlamasına neden olur. Evlilik onun için sevgi ve dostluk bağıdır. Zamanla bu dostluk, Suna'nın Ayhan'a âşık olmadığını düşünmesine de neden olmaktadır.

Suna ve Ayhan'ın evliliklerinin şekillenmesinde Suna ve Onur'un ilişkisinin etkisi büyüktür. Onur'la yaşadığı problemler ve ona olan güvensizliği nedeniyle, ne zaman Onur'dan uzaklaşma ihtiyacı duysa, kendisini sınırsız güven kaynağı olarak gördüğü Ayhan'ın yanında bulmaktadır.

“Geldiğimiz gece onunla birlikte yatıp uyumaktan güvenlik duygusunun ötesinde bir tat aldım. Onun bağışlayıcı sevecenliğini binde birlik bir şans sayarak, onunla yaşamayı gerçek bir zenginlik olarak gördüm.” (Aral, 216)

Kendisine sağladığı bu güvenin karşısında da Ayhan'ın istediği kadın rolüne bürünmeye kendisini zorlamaktadır. Sadece Ayhan'ın yanında olması demek Na kimliğinden vazgeçmek, aynı zamanda kendi benliğini kaybetmesi anlamını taşımaktadır.

“Yeni kimliği içinde gereksindiği kadın olmaya çalışacaktım. Zamanımı ve düşüncelerimi ona ayırarak, yalnızca ve sonsuza kadar onu sevecek, onunla eksiksiz ve benzer bir bütün olabilmek uğruna elimden geleni yapacaktım.” (Aral, 216)

Evlilikleri bir biçimde yoluna girmişken ya da beklentileri doğrultusunda daha özenli davranmaya çalışırken Ayhan'ın işten kovulmasıyla beraber düzenleri bozular. Bu durum özellikle Ayhan'ın evliliklerinden beklentisinin farklı bir boyuta taşınmasına neden olur. Geçmişte Suna'nın bağımsız bir kadın olmasını savunan Ayhan değişimi sonucunda Suna'nın onunla ilgilenmesini, ona hesap vermesini, verici bir eş olmasını istemektedir:

“Evli olduğumuzu anımsatıyordu bana hemen. Birbirimize uymak zorunda olduğumuzdan, bölüşmenin güzelliklerinden söz ediyordu; iyi ve kötü günler için aynı evde, aynı sofrada, aynı yatakta, sokakta, gezmede aynı insanla birlikte olmak değil miydi ‘evli’ olma durumu?” (Aral, 23)

Suna, Ayhan'ın bu kısıtlamaları, kendisine olan güvensizliği ve ortaya çıkmaya başlayan kıskançlığından rahatsızlığı nedeniyle Ayhan'dan uzaklaşmaya başlar. Zamanla, Ayhan'ın Suna ve Onur'un ilişkisini öğrenmesiyle hissettiği yalnızlık ve çaresizlik onu hırçınlaştırıp istemediği tepkiler vermesine, Suna'ya baskı uygulamasına neden olur. Kendisini kontrol edemediği anlardan birisinde Suna'ya zorla sahip olup büyük bir kaygının kontrolü altında Suna'yı paylaşmak istememe duygusuyla ona şiddet uygular. Ayhan'ın bu kontrolsüz davranışları, Suna'nın kendisini hiçleşmiş, hor görülmüş ve aşağılanmış hissetmesi, Suna'nın Ayhan'dan daha da uzaklaşmasına, başka bir eve taşınmasına neden olur:

“Özgürlükten ne anlıyorsun sen, diyor hırsla söylenerek. Özgürlük hiçbir kural tanımadan başkalarıyla yatabilmek mi?...”

Kendine gel, çekil yolumdan, istemiyorum seni. Senin bana bağışlar görüdüğün özgürlük de senin olsun! Nasıl da dilendim onu senden; yazıklar olsun bana!

Şiddetle vuruyor yüzüme...” (Aral, 345)

Suna, Ayhan’a Onur’la ilişkisini söylediğinde, Ayhan’ın bir tutsağı haline geldiğini düşünmektedir. Ayhan’ın gösterdiği davranışlarla başka bir insanı doya doya sevmeye özgürlüğünün elinden alındığını kavramaktadır. Bu yüzden ondan koptuğu anın kurtuluş anı olacağını düşünmektedir:

“Ona açıldım ve benim tutsaklığım oldu bu... Kızgınlıkla onu yitirmekten artık korkmadığımı düşünüyorum. Bu kopuş benim kurtuluşum olacak şimdi.” (Aral, 326)

Ayhan, Suna’yı kaybetmeye başladığını anlamasıyla beraber aralarında sevgi birlikteliği kurmaya çalışmaktadır. Suna’yı baskıladığı bir evlilik istememesine rağmen Suna, Ayhan’la birlikte olduğunda kendisine olan yabancılığının gittikçe somutlaşmaya başladığını bu yüzden de kendisini kaybettiğini düşünür.

9.SONUC

Yapıtta, odak figürün ve yan figürlerin geçmişte yaşamış olduğu olaylardan aldıkları darbeleri şimdiki zamana taşınmaları, odak figürün küçüklüğünde oluşmaya başlamış olan ikili kişilik yapısı ve toplumda yer etmiş normlar figürlerin evlilik algılarını ve ikili ilişkilerini şekillendirmiştir.

Suna, kendi içinde yaşadığı çatışmalar sonucu içsel bütünlüğü bir türlü yakalayamamış olmasından kaynaklı hissettiği huzursuzluğu, Ayhan ve Onur’la olan ilişkisine

yansıtmıştır. Aidiyetsizlik ve yabancılık duygusu nedeniyle kimi zaman Ayhan'dan kimi zaman ise Onur'dan kaçmış, sorunu sürekli kendisinde aramıştır. İlişkilerindeki başarısızlıkların nedenin toplumdaki tabular doğrultusunda görmüş olduğu gizli veya doğrudan baskı olduğunu kavramasıyla ve bu düzen sürdükçe aradığı mutlak mutluluğu elde edemeyeceğini anlamasıyla zaman kavramından tamamen uzaklaştığı kasaba uzamına kaçmış, her şeyden uzaklaşmıştır.

Figürler beklentilerinin gerçekleşmemesi ve hissettikleri toplumsal baskı nedeniyle içine düştükleri bunalımla yaralanmaktadırlar. Bu nedenle yapıt, "Ölü Erkek Kuşlar" adını almakta, böylelikle figürlerin baskılar nedeniyle özgürlüklerinin ellerinden alındığı ve bir nevi ölü hale getirildikleri anlatılmaktadır. Suna'nın yapıtın sonunda özgürlüğünün ve bağımsızlığının peşinden koşarak yaşadığı ilişkileri geride bırakması sağlıklı bir biçimde bireyselleşmesine olanak verecektir.

Yapıtta yer alan figürler, lokal boyutta kalmamış, genele mal edilmiştir. Yapıttaki görevleri günümüzde var olan kadın erkek ilişkilerindeki yozlaşmışlıkları ve bu ilişkilerin hangi etmenler doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir. Geçmişin bu konu üzerinde büyük etkisinin olduğu sıkça kullanılan bilinç akımı ve geriye dönüş teknikleriyle anlaşılmaktadır. Zamanın önemini yitirdiği bu yapıt geçmiş, şimdi ve geleceğin ayrı incelenemeyeceğinin, hepsinin bir bütün olarak var olduğunun kanıtıdır.

Aidiyetsizlik, bireyin kendisine yabancılaşması, toplumsal baskı, evlilik, aşk, mutlak mutluluk ve bütünlük arayışı gibi temel kavramların işlendiği bu yapıtta, bireyin kendisiyle olan uyumu yakalayamamasının sonucunda kendisini ve etrafındakileri ne kadar yıprattığına dikkat çekilir. Geçmişin ve toplumun neden olduğu bu uyumsuzlukların figürlerin ikili ilişkilerinde ve evlilikten beklentilerinin şekillenmesinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA:

ARAL, İnci. Ölü Erkek Kuşlar. Kırmızı Kedi Yayınevi: İstanbul,2015.